

ШЫН

КПСС-ТИҢ ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ ХОРАЙ КОМИТЕДИНИҢ
БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1952
ноябрь
5
СРЕДА
№ 217 (2647)
ӨРТӨЗ 20 КОП.

Лениннің тугунун адаа-биле, Сталинның башталгазы-биле коммунизмнің тишел-гелеринче, бурунгаар!

(Октябрьның социалист Улуг революциязының 35 чыл оюнга КПСС ТК-ның Кыйгырылгандан)

Школалар ажылын мергежилди-биле удуртур

Совет Эвилелинин Коммунист партиясы болгаш эш Сталин идеология фронтунун эң чугула участоктарының бирээзи болур улус чырыдышыкынын херээге канчаар-даа аажок улуг кичээгенин салып турар. Партияның төөгүлүг XIX съездин болза, улус чырыдышыкынын улам ынайгы сайырадылганын, школалар тудугларын көөү дедирин база башкы кадрларның белеткелин калбартырын айткан. Ол чаа улуг сорулгалар Совет школаларнын ажылынын нарын айтырылганына болгаш оң удуртулганына хүн-бүрүнү кичээгенин даянзыткан. Партия обкомунун бюросу 1951—1952 өөредилге чылынын түнөөдери үндүрбүшан, областин школаларында өөредилге-кижизилдиги ажалдарын экижилеринин хемчеглерин айткан бодунун доктаалын үндүргөн. Улус чырыдышыкынын удуртулганында хей четпестери чайладырып, бүгүнтин чеди чыл өөредилгенин хоойлуун чагылыш чок күөсүдери партия райкомнарында, облодон бюрөгезин.

Бо талазы-биле негелдерин партияның чамдык райкомнары эки күөсүтпээ. Партияның Барыин-Хемчик райкому улус чырыдышыкынын херээге удуртулганын кошканды, чеди чыл өөредилгенин хоойлуун күөсүтпээ. Амдыгаа чедир школа изылыг хей-хей оолдар болгаш уруглар чөптүг чылдагаан чокка өөрнемей турар. Районун Кара-Хал, Ак школаларында өөреникчилерин саны дыка кызырдыган.

Дөрткү классты доосканын соонда, оон ынай өөрнемей баар фактылар Барыин-Хемчик, Улуг-Хем, Чөөн-Хемчик болгаш Танды районнара илерээ. Ол районнарадан 400 ажыг школалар дөрткү классты доосканы-биле кызыгаарлатынганар.

Бо бүгү четпестери моон сонгаар катаптагас херек. 1952—1953 чаа өөредилге чылынын бирги улдуну төнүп турар. Баштайгы оперативтиг түнөөдөр чамдык районнары бачыданчыг байдалга таварыштырынга чедирген. Чижээ, Чөөн-Хемчик районун школаларында дыка хей класстарнын өөреникчилеринин 30—40 хуузу багай демоктерлиг болган. Ол дугайын партия райкомунун бюрозунга чугаалажып турган үеде, районда улус чырыдышыкынын херээ хун-бүрү удуртур хүдээлгелин эштер кайга, минин олургулаан. Коммунист партиянын Чөөн-Хемчик райкому школаларнын иштики амдыралын хун-бүрү сонургавайын, бүгүнтин өөредилгенин перспективтиг удуртулга-биле хандырбайн келгенин түнөөдери ынадыг болган.

Партия райкомнары улус чырыдышыкынын херээ хун-бүрү эренгей-биле болгаш мергежил чокка удуртур болбас ужурулуг. Улус ажал-агылдын адырларын, ылангыя улус чырыдышыкынын ажылын доктаамал эвес удуртуру айымыдыг херек болур. Удуртулганын мындыг чавыс деңгели бир эвес ол хевээр турар болза, беш чылдын төнчүзүнде область төвүнге чеди чыл өөредилгенин бүгүнтинин оң чыл өөредилгенин шилчелгени доозарын, а ол ышкаш дараазында беш чылда арткан өске хоорайларга болгаш көдээ черлерге бүгүнтинин

нин ортума өөредилгенин долузу-биле боттандырынга белеткенир органы хандырып шыдагас дээрзи билдинтир. Чугула сорулга болза, улус чырыдышыкынын ажылын эки билдири-биле удуртуру болур. Бүгүнтинин чеди чыл өөредилгенин хажык чокка шиттирли-биле боттандырыр херек. Школаларнын өөредилгези эге болгаш 5—7 класстарга четкеш соксай бээр болдур-базы, класстарнын чүмү-биле үстүкү класстарже чедишкенин шилчирин хандырамы — бо болза, партия организациаларнын тодаргай сорулгазы болур. Ол сорулга чедишкенин боттанган турарын партияни удуртулга-биле чеди алыр төлөөдө, партия ажалдакчылары улус чырыдышыкынын херээде чамдык оюнгай байдалдарны эки билди ужурулуг.

Удуртулганын чедишкенин чүтле оон хамааржыр. Школаларга башкылаашкынын идея-теориялар деңгелин, өөредилге-кижизилдиги ажалдарын коммунист уткаштырып, өөредилге программанын күөсүдери шын анализтеп билдири чугула. Школага класстан дашкаар ажалдарын аргаларын, класс удуртукчуларынын, школа директорларынын болгаш школаларнын өөредилге талазы-биле эргелекчилеринин хүдээлгелерин партия ажалдакчызы кижини эки билди болган тудум-на, оон школа ажылынга удуртулганы болгаш негелдези улам тодаргай болур. Биче четпестерин улуг четпестер болуп өзе бээр болдурбазы—улус чырыдышыкынын организациаларнын ажалына партияни удуртулганын хун бүрү мергежилди болгаш боттуг ажалдарын негеп турар.

Мергежилдиг удуртулга дээрже, практиктиг ажал ол деп чүвени утуп болбас. Школаларнын партия организациалары башкылар коллективтеринин бүгү күжүн өөредилгенин шынарын бедилеринче угландырып, комсомол болгаш пионер организациаларын дамчытыр өөреникчилерин коммунист меделерге кижизидер херек.

Школаларнын чүтле чараштыр бижиринге, чүтле сан бодалгаларнын аргазын билдинге азы чүтле география чүрү айтып билдири кылдыр өөредилге-биле кызыгаарлатыны ыракта-ла четпес дээрзи билдинтир. Оларны оон ынай били сагылга-чурумга, культурулуг ажалдакчыла соксаал чок кижизидер ужурулуг. Бистин Төрөөн чуртгуска коммунизм тургузушкунун чедишкенин боттандырылганын ужу-утказын өөреникчилерге тайылбырлаар, оларнын күш-ажылчы болгаш хей-иничини сонургалын идея-кейжидер херек.

Школалар ажылынга четпестерин болдурбазынын практиктиг айтырылганын шынгыч чааалажышыкынын кичээгенин тургузар ужурулуг. Партия, комсомол организациаларынын куралдарына, башкылар чөүдөлдерине коммунист кижизидилгенин айтырылганын, оон аргаларын үргүчү чугаалажыр, оларнын күжү-биле практиктиг сорулгаларын амдыралга боттандырып чеди ап турар херек. Улус өөредилгенин боттуг түнөөдери күженишкенин ажалдар-биле, партияни эки удуртулганын ачымда чеди алдынар дээрзи уттуг болбас.

Улуг Октябрьның 35 чыл оюнга алдар болдурган делгелге

ЛЕНИНГРАД. Салтыков-Шедрин аттыг хей-иничинин библиотекасында Октябрьның социалист Улуг революциязының 35 чыл оюнга алдар болдурган ном делгелгези ажалынган.

Делгелгеде совет эрге-чагырганын баштайгы төөгүлүг документалери—тайбын болгаш чер дугайында декреттерин, а ол ышкаш «Россиянын улустарынын эргелеринин декларациязынын» фото хоолгаларын делгеп салган. Пролетар революциязынын улуг баштыкчылары В. И. Ленинни «Ырактан чагаалар»,

«Апрель теистер», «Күрүн болгаш революция», «И. В. Сталинни—Октябрь революциязынын бүгү-делгей характер»—деп ажалдарын делгезин.

Делгелгенин салбырларынын бирээзин «Коммунист партия—совет улустун бүгү тишелгелеринин сорук кийриктизи болгаш организацикчы» деп адаан. Совет эрге-чагырганын 35 чылдарынын дургузунда бистин Төрөөн чуртувустун канчаар-даа аажок улуг чедишкенин көргүзүп турар материалдарын мында делгезин.

35 чыл мурнунда

ТӨӨГҮЛҮГ ЧЕРЛЕР-БИЛЕ

ЛЕНИНГРАД 35 чылдын мурнунда хоорайга Улуг Октябрьның тишелгелиг тугунун көдүрүп үненин төөгүлүг черлер-биле мун-мун Ленинградчылар экскурсиялар чорутканнар. Олар 1917 чылдын төөгүлүг октябрь тулчушкунунарынын дугайында сактышыкынын кадагалап чыдар проспектилер болгаш шөлдер таварты эрткенер. Эргим сактышыкынын эртинге—куяк машинаны көргөн кижини бүрүзүнү сеткил-сагыжы ханызы-биле хайныгар: 1917 чылдын апрельде Финлянд вокзалдын баарында шөлге өлүм чок Ленин ол машинанын кырыдан чүве чугаалааш, чугаазын мындыг кыйгырыг-биле дооскан:

«Социалист революция делегезин!»

Экскурсиялар Кышкы ордуун чанында Орду шөлүнге доктаай бергенер. Революстуг ажалчынар, солдаттар болгаш чаа эрапын—Октябрьның социалист Улуг революциязынын эргезин бодунун пушкарларынын димиди-биле чарлаан легендарлыг крейсер «Авроранын» матростары октябрь дүнезинде ол ордуу штурм-биле алган. Канчаар-даа аажок улуг болгаш сүрдүг болушкунунары тураскаалы болур алдаржаан корабль-ам Нахимов училищезинин чанында Нева хемде турар.

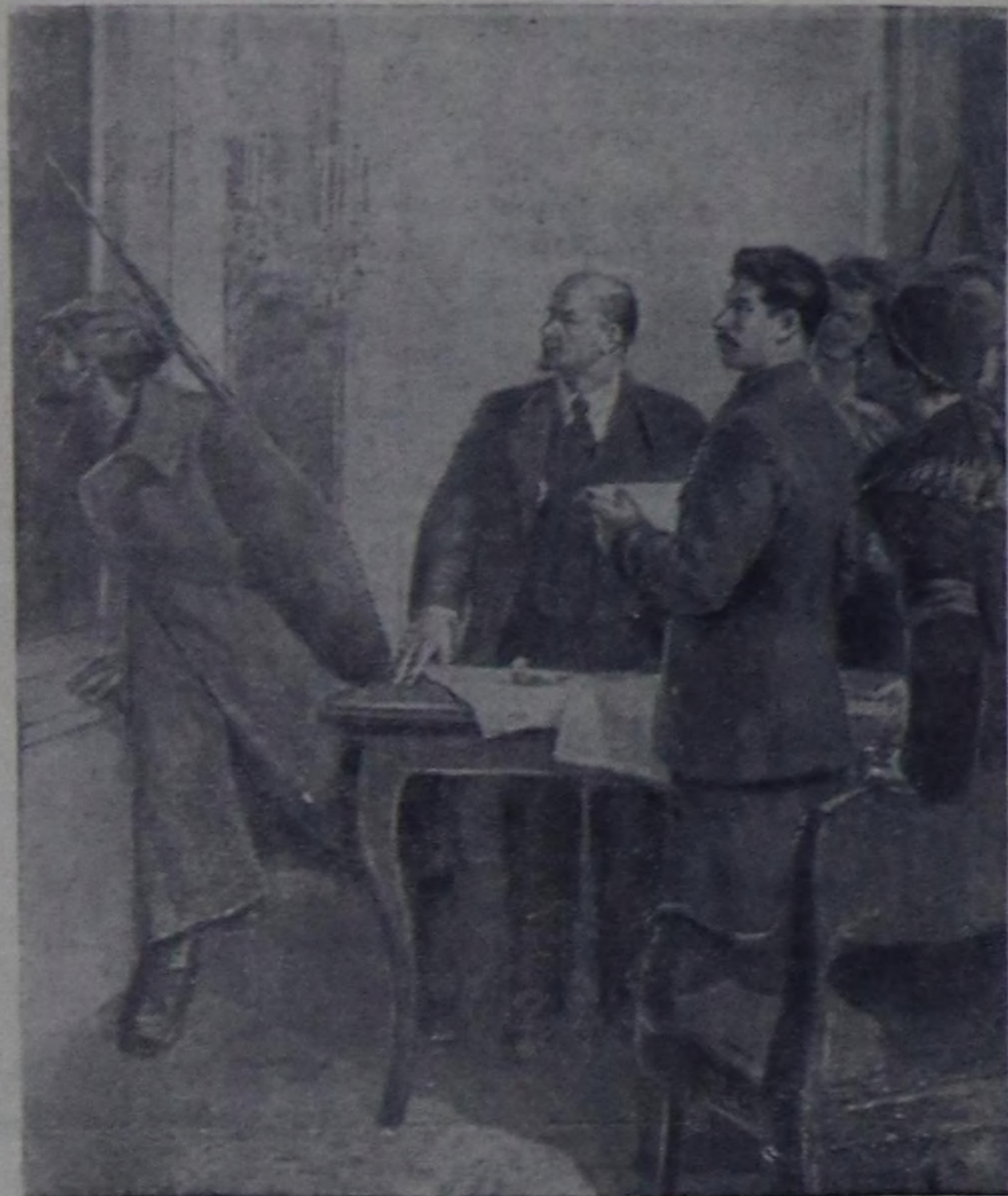
Орус эодчий Иван Старовтун чогаалдыгы—Таврич ордуун архитектуралыг шугунарынын экскурсияларынын кичээгенин бодунче хаара тула бээр. Ол ордуга В. И. Ленин бодунун төөгүлүг апрель теистерин номчаан. Ордуун иштинге Советтеринин III Бүгү-россия съездин болган, аяа В. И. Ленин болгаш И. В. Сталин идеялар кылганнар. Ол-ла ордуга партиянын VII съездин база болган.

Смоляный—Октябрьның дайныч штабы. В. И. Ленин биле И. В. Сталин чепектиг тура-халышыкынын оортан удуртуп турганнар. Төгүдө мөнгези-биле кирген ол бажынын чаны-биле экскурсиялар са-

гыш-сеткилин хайныгышыкыны биле эрттер. Эрге-чагырганын Советтеринин холунче шилчезини бүгү делегейге чарлаан болгаш тайбын база чер дугайында декреттерин хүдээп алган Советтеринин II Бүгү-россия съездинин аяа эрткеннин дугайында тайылбырлакчы кижинин чугаазын экскурсиянын киржикчилери кичээгенин-биле дыннааннар. Смоляныйга бир дугаар совет чазак тургустунган.

Хоорайнын экскурсия бюрозунун эрттирген экскурсиязы моон алаанда

темаларга холбашкан турган: «В. И. Ленин биле И. В. Сталин—Октябрьның социалист Улуг революциязынын баштыкчылары», «Октябрьның чепектиг тура-халышыкыны», Ленинград—үш революцияларнын хоорайы». Экскурсияга Молотов аттыг кан-прокат заводунун, шина кылдыр заводтун, «Рабочий» деп фабриканын ажалчынары, Герцен аттыг башкы институтунун студентилери, ус-дарган училищезинин сургууларды, школаларды, өг-бүлө ээлекери киришкен.

«АВРОРАНЫН ДААШТААШКЫНЫ»
Чурукчу С. Дудниктиң чуруундан.
СЭТА-ның прессклишези.

Революциянын легендарлы корабли

ЛЕНИНГРАД Петроград талаың гранит даштан кылган эринде «Аврора» деп крейсер турар. Чаа эрапын—Октябрьның социалист Улуг революциязынын эргезинин эргезин бодунун пушкарларынын димиди-биле чарлаан, революциянын легендарлыг кораблинин кырайт-на көстүп турар.

Бо хүнерде ол крейсери чус-чус кижилер барып көрүп турар. 35 чылдын мурнунда радио станциязы турган солагай талакы портта честен кылган самбыра экскурсияларынын кичээгенин бодунче хандылып турар. Ында мында деп бижэи: «Пролетар революциязынын албанына турган бир дугаар радио станциязы «Аврора» деп крейсери радио станциязы болган». Шериг-революстуг комитеттин шериг талазы-биле айттышыкынын ол радио станциязы-биле дамчылып турган, а октябрь 25-тин (ноябрь 7-нин) эртенде ону дамчытыр Ленинни бижэин «Россиянын хамааттыларына!» кыйгырыкы дамчыткан, үк кыйгырыг пролетар революциязынын тишелгени делегейге чарлаан.

Октябрьның чепектиг тура-халышыкыны далайжыларнын киржилгенин дугайын көргүзүп турар документалери, чуруктары болгаш фото-чуруктары корабльдын музейинде чыган.

Советтеринин үезинде корабльдын бир дугаар походларынын дугайын, оон командазынын дайныч болгаш политиктиг белеткелинин дугайын, «Авроранын» Ада-чуртун улуг дайынына киржилгенин дугайын чугаалап турар хей саныг көргүзүлери делгезин.

Нева хемини суунда мөнгези-биле тургузуп каан, революциянын алдарлыг корабль совет ада-чуртка болгаш төрөө флотунга ам-даа бараалагавышан турар. Корабльда Нахимов училищезинин өрү класстарынын сургуулары чурттап турар.

СОВЕТ УЛУС БАЙЫРЛАЛДЫҢ БУДУУЗУНДЕ

Октябрь мурнунун ээлчээнде

ЖДАНОВ. Октябрьның социалист Улуг революциязының 35 чыл оюнга Совет Эвилелинин Коммунист партиязының Төп Комитетинин Кыйгырылганына сорук кирген «Азовсталь» заводтун кан эзилдикчилери октябрь мурнунун хүндүлүг ээлчезин чедишкенин-биле чорудуп турарлар.

Заводтун бүгү марген суугулары ам бедиткен сагылга-чурум-биле ажалдап турар. Дайын сөөлүндеги чылдарда суугуларга тургускан чаа делгелерин экизи-биле ажаллаанын ачымда бо чорук чеди алдынган.

Бешки беш чылда чурттуг металлургиянын мурнунга партиянын XIX съездинин салганы хары-салгалыг сорулгаларын алдарлы-биле күөсүдери дээр заводтун кан эзилдикчилери кан эзилдикчилерин чорудулгаларын боттандырып турарлар.

Бирги кварталдын денгели-биле алдыга октябрь айнын сөөлүг декадазынын дургузунда дүргедеткен эзилдикчилерин саны барык бүдүн чартык катап өскөн.

«Азовсталь» заводтун кан эзилдикчилери октябрь айда он-он дүргедеткен эзилдикчилерин берип, ноябрь 7-ге чедир алган хүдээлгелеринден ийн катап хей. элзэн каш чүс тонна плавдан ажыр каны Төрөөн чуртка белек кылдыр бергенер.

Колхозчуларның байырлагга белээ

ТУРАН. (Телефон-биле). Бин-Хем районда Ленин аттыг колхозтун тулд бригадазы (бригадирин эш Чамыян) Октябрьның социалист революциязынын 35 чыл оюнга күш-ажылчы белек кылдыр чурталганын 8 бажынарнын доозуп дужаган.

Бригадада Дөңгүр-Ак, Шактан, Кудер-оол ышкаш ажал нормазын үргүчү ажыр күөсүдип турар организаторлар хей.

Бизилдин будуругелеринде

Октябрьның социалист Улуг революциязының 35 чыл оюнга Совет Эвилелинин Коммунист партиязының ТК-зынын Кыйгырылганы Кызылдын будуругелеринин ажалчы чоннарын күш-ажылчы көдүрүшкүчкө кыйгырган.

Октябрь мурнунун социалист чарыжына хоорайнын алгы заводунун ажалчынары калбаа-биле киришкен. Оон түнөөдө завод ок-

тябрь айнын будурулде планын ниити продукция талазы-биле 117 хуу, а бараанын талазы-биле 122,8 хуу күөсүткен.

Ол ышкаш М. Раскова аттыг даараылга комбинады октябрь айнын будурулде онаалдазын 101,6 хуу күөсүткен. Эш Д. Отыевке удурткан, массалыг даараылганын 1-ги бригадалыг октябрь айнын планын 114 хуу күөсүткен.

Районнун мурнакчы колхозу

«Кызыл тул» көдээ ажалдагы артели Улуг-Хем районда муракчы колхозтарын бирээзи. Артелини кижигунери партиянын XIX съездинге алдар болдурган стахановчу күш-ажылчы шилчээш, октябрьнин 35 оюнга уткуштур биче эвес көргүзүлгелерин болуп турар.

Мал ажылынын талазы-биле бо чылдын планын чылгы малды—100,7 хуу, инекти—105,5 хуу, шээр малды—113,2 хуу, хаванын—110,5 хуу болгаш кыштуу 104 хуу күөсүткен.

Ажылда чедишкенин быгылавышан, моон сонгаар улам бедик көргүзүлгелерин болурунга артели дүнезинде алдар болдурган стахановчу күш-ажылчы шилчээш, октябрьнин 3-те 100,2 хуу, силос салышыкынын 190,2 хуу күөсүткен. Ол ышкаш кыштагарда 670 центнер мал чими чедирип, 644 тонна саванын сарааттап алганнар.

Мал ажылынга муракчылар колхозта өзүп турар. Ылангыя М. Дөтпе бо чылын төрөөн 304 хей, өшкүзүндө 417 чаш төлдү. К. Суван-оол 386 хей, өшкүзүндө 393 анай, хураганнары бурун камгадап алгаш, немелде төлөвирге 7—7 хураганнар, 300—300 килограмм тараа алганнар. Ол ышкаш төрөөн 31 белерин кулуннарын шуптузун доруктуруп алган Т. Дамдын-оол, үлөгелерин бызаа ажаакчызы 61 харлыг херээжен К. Манжып болгаш оон-даа өскөлер бар.

«Кызыл тул» колхозтун кежигунери ажалдын өске-даа адырларынын талазы-биле районда мактарырып турар. Күрүнөгө тараа дужаарынын планын МТС-ке натура төлөвир-биле катый сентябрынын 29-та 109,8 хуу күөсүткен. Ол ышкаш 417 га тараанын кезип, сарааттаар ажалын октябрь 15-те дооскан, аму бастырылганын чедишкенин чорутушан. келир чылдын тарылганынга эки үезиннерин белеткеп турар.

Моон-биле кады, көшкүн байдалга чорааш, коллективтиг амдыралды чедишкенин хөгжүдүп болбас деп чүвени кызылтулчулар билген. Амгы үеде артелини кежигунери барык шупту бажынарлыг болган.

Артелини тудуг бригадазы бо чылгы мурнунда салдынган сорулгаларын эрестиг күөсүткенер. Ылангыя чурталганын 8 чаа бажынарнын ажаллага кирген база 50 тонна кирер тараа, 30 тонна кирер ногаа складтарын дооскан. чылда 50 муу туйбук кылдыр будурулде сарайын кылган.

Бо бүгү чедишкенин болза, артелини даргазы эш Кежилдин, ында парторганизация секретары эш Сунайынчур удуртулганында, колхозчуларнын кызымак күш-ажылындан боттанган. Ол болза, коллективтиг ажал-агынын хуу ажал-агыдан артык куштун улам бадыткап турар хереч болур.

Мастерин чедишкени

БАКУ. Кагановичский районун нефть сордурар казыкчылары Улуг Октябрьның 35 чыл оюнга чаа-чаа күш ажалчы чедишкенин-биле ужуражып турар. Олар «Азнефть» катыжышыкында бирле дугаар чыл планын хуусаа бетинде күөсүткенер. Станокка өрүмшешкенин планын дүргедешкенин айда 8 хуу улгатырган.

Күрүнө хөрөңгилеринин болгаш материалдарынын камналганынга матур ажалды нефтичлер чоруткан. Күш-ажылды муракчы методтары болгаш технология чорудулганын ажаллаан чорук мастер Шафутдиновтун чүтле бир скважинге өрүмшешкенин 250 муу рубльди камнап алырынга органы берген.

Олар чыл төнчүзүнге чедир пландан ажыр 12 муу ажыг метр черни үтээрин, немелде кылдыр ийн ханы скважини тывышчыларга бээрин хууэңгенер.

Механизациянын ачызында

ИЖЕВСК. Улуг Октябрьның 35 чыл оюнга Ижевскинин металлуртары күш-ажылчы белектерлиг ужуражып турар.

Новомартен цехинин коллективин оон айларын планын хуусаа бетинде күөсүткен болгаш ноябрынын үлүү кылдыр чус-чус тонна металлды октябрьда берген. Ол чедишкенин чүдүрүлгени механизациянын болгаш технология чорудулганы экижилкенин ачызында чеди алдынган.

Прокат цехинин ажалдакчылары бедик будурукчулугу-биле ажалдап турарлар. Партиянын XIX съездинге белеткелдин үезинде үрүмек сорттук прокат белеткээринин участогунга үш шугумну тургускан. Ол чорук күш-ажылды бүгү чорудулгаларын долузу-биле механизациянын арганы берген. Чаа механизациянын непереткен чорук чыл дургузунда миллион рубльди камнап алырынга дузалар болгаш күш-ажылдын будурукчулугун 20 хуу бедидер.

(СЭТА).

Улуг баштыңчының төөгүлүг илеткели

(И. В. Сталинның «Октябрьның социалистик Улуг революциясының 25 чыл ою» деп илеткелиниң 10 чыл болганына).

Ада-чурттуң Улуг дайынынң кыды-берге чыдарында совет кижилер фронтта да, тылга да боттарынын бүгү күштерин дайынын баарыч мөһнөп турган үедө эш Сталинниң чугаалары, илеткелдери болгаш дужаалдары улустун улуг демиселин марксизм-ленинизмниң чырык херели-биле чырылап турган. Генийлиг тылгыч бодаалар бистин улусту тылга улуг маалыр болгаш кызымак күш-ажылче сорук кирип, тилекеге чайгыдыш жок идеяга бузурелип турган.

«Октябрьның социалистик Улуг революциясының 25 чыл ою» деп илеткел болза, гитлерлиг Германияга уаур Ада-чурттуң Улуг дайынына эи-не берге уелериниң бирээинде канчаар-даа, аажок улуг мобилизация болгаш организацияны ролду ойнаан эш Сталинниң төөгүлүг чугааларының бирээни болур. Чогаадыкчы марксизмниң эи эки хевирни болур ол илеткел фашисттик эжелекчилерге удуру совет улустуң демиселин удурткан турган коммунисттик партиянын улуг организациякы күжүн көргүзүп турар, эш Сталинниң полководчу генийиниң улуну, сталинчы мурнакчы стратегиянын гитлеркилериниң калчаалыг эжелекчи стратегиясындан улуг артык күштүүн көргүзүп турар. Фашисттик эжелекчилерге удуру бүгү улустуң дайынынниң соругаларын болгаш перспективаларын тодаргай билери-биле сталинчы илеткел ажалчы чоңарны чөпсөткөзгөн, дайынын тилеп алырынның оруун айтыкан.

Улуг Октябрьниң чээрби беш чыл оюн совет улус эи-не берге болгаш харымсалгалыг үедө демдегел эрттирген. Дайын ийн чыл болган. Фашисттик шериглер 1942 чылдың чайынында бистин фронттувсту муруну-барыны угга үе кирген болгаш элээн тактикалык чединикини чедип алган турган. Олар беш айларнын дүргүзүндө чамдык черлерге 500 километр чедир бурунгаарлаан болгаш Кавказтын нефитлиг районнарына айымылды байдалды тургусушкан, Воронеж, Сталинград, Новоросийск, Пятигорск, Моздок районнарына чедип илген турган. Фашисттик дээрбечилер аажок улуг девискээрни эжелеп турган. Бистин чуртувстуң кырына 1941 чылдың чайынында ыпшап өлүмүн айыыл дирели берген турган.

Ол аар-берге үедө келир тилекеге бузурел-биле долдуган Октябрьниң социалистик Улуг революциясының 25 чыл оюнун дугайында сталинчы илеткел бүгү чуртка, бүгү делегейге дыналаган.

Быжык тылды органиастаар болгаш социализм чуртувсту шериг күштердиер талазы-биле коммунисттик партия болгаш совет чак эрткен үенни дүргүзүндө улуг ажалды чоруткан деп эш Сталин илеткелге айтыкан. «Бистин чуртувусе каян-даа шак ындаг быжык болгаш органиастаанг тылдыг турбаан деп чүвени миншр херек» деп эш Сталин чугаалаан.

Дайынын эгезинден эгелээш 1942 чылдың ноябрыга чедир совет-герман фронтуда дайын чорудуганынын ханы анализин эш Сталин берген турган. Кызыл Армияның Москва чанынга, Тихвин болгаш Ленинград чанынга, Ростов, Тула, Кадуга чанынга чединикиниң дайындакышыкы болза, оон өзүп турар мөге күжүн болгаш немец-фашисттик шеригниң суваранын көргүзүп турар-дыр деп улуг баштыкы демдегелээш.

«Эш чылын чайын немецтериниң шавар-халдаашкынын баштайгы айларында турганы ыпшап бүгү үш угларга, муруну чүкке, сонгу чүкке, теп уганышыкыга бир угда шавар халдаашкын чорудар хире немецтер ам ылыг күштүг эвес бооп турар хиредир, ындаг болза-даа, кайы-биз чангыс угга улуг халдаашкын органиастаап чорударына олар ам-даа четчир күштүг» деп эш Сталин чугаалаан.

Немецтерин 1942 чылда шавар халдаашкынын кол соругазы болза, «Москваны бузээлери болгаш дайынын бо чылын доозар турган» — деп эш Сталин оон итай айтыкан. 1941 чылда Москвага ийинде согушкун кылар дээн орадакышын

кынынга аштырышкына таварышкы гитлержилер Москваны баш бурунгаар Волга болгаш Урал тылындан үе кирген, ону оон чорутур шимчээшкн-биле эжелеп адыр деп шиптирлеп алганнар.

Эш Сталинниң полководчу генийи, совет кижилерниң фронтуга болгаш тылга маалдырлыг чоруу, оларны тилекеге сыйлыш чок күзөл-чоруу фашисттик эжелекчилерниң бүгү-ле бодалын ойтур откан. Совет Армия дайынын Сталинград чоогунга доктаадыпкан. Ындыг болза-даа, гитлержилер, дриг күш болгаш техника талазы-биле улуг чедикчилерге таварышса-даа немелде күштерин немей октаарын үргүлчүлөп турган болгаш совет-герман фронтуга байдал 1942 чылдың ноябрынын эгезинде эи-не аар-берге турган.

«Бо чылын бистин фронтудука немештерин тактикалык чединикин-дериниң кол чылдаганын чүдөл дээр болза, Европада ийн дугаар фронт чок бооп турары, бүгү-ле хостуг куркуштарын бистин фронтувсече октаар болгаш муруну-барыны чүктүн уушга боттарынын күштерин дыка артык кылып алыр органы оларга бергеннине болур-дур» — деп эш Сталин чугаалаан.

Делегейин бир дугаар дайынында Германия бодунуң ычардаа бар 220 дивизияларында орус шериглерге удуру 127 дивизияларын тургусканы билдингир болгай. Эске немелде дивизияларын эвилелчи англи-француз армиялар чардыктарып турган. Делегейин ийн дугаар дайынын чылдарында Германияга бар турган 256 дивизиялардан 240 дивизияларын совет-герман фронтунга мөһнөзүн турган. Ол болза, АКШ болгаш Англия боттарынын эвилелчи хүлээлгелерин каржызын биле үрешшкан Европада ийн дугаар фронтун ажалдырын баш удуру бодаалыг узамдыктырып турганында болган. Гитлерлиг Германия-биле демселге чаксаан тулачул турган Совет Эвилелин күштүү-биле кошкык бээр болгаш Совет Эвилелин базар органы империалистерге бээр деп ол чурттарнын реакциялыг бөлүктери бодап алган турганнар.

Англиянын бир министри Мур Брабазон 1941 чылдың чайынында совет-герман фронтуда байдалды дугайын чугаалааш, совет болгаш герман армиялар бот-боттарын дам-кытасыннар, ол үедө Англия бодуну күчүзүн күштелдирер болгаш терминдэр күрүнө апаар деп күзелин илеретип чугаалаан.

Сурагалыг сенатор, АКШ-тың амгы президентин Трумэн дайынын бир дугаар күнүндө-ле парлаалга мыйдыг медегелди парлаан: «Бир эвес Германия удуру эл турарын чөпсөткөсө, бир Росения дузалажырымыс чүчүл, а бир эвес Россия удуру ала берзе, Германияга дузалажырымыс чүчүл. Ындаган ындаг ийзи-биле олар хөйү-биле өдүрүшүнер».

Дээрбечи байылганын чылбизи болгаш социализм чуртун көөр хөөн чок чорук-биле синиккен АКШ-тын болгаш Англиянын удуртур бөлүктөрүнн ол эскерликти политиказы болза, немец-фашисттик эжелекчилер боттарынын мобилиастатынган бүгү шериглерин болгаш боттарынын эжелекчилериниң армияларын совет фронтуге октааш үш чылдын дургузунда чүгле чангыс совет фронтуга дайын чорудар органы немец-фашисттик эжелекчилерге берген.

«Немец-фашисттик арастанзан дээрбечилерин болгаш оларнын эвилелчилеринин бо хире чүктүшү күнүгө кандыг-даа өске чурт болгаш кандыг-даа өске шериг шылашпайн барган турар ийн деп бодап тур мен. Мындаг чүктүшүкүгө чүгө бистин Совет чуртувусе болгаш чүгө бистин Кызыл Армияныс шы-жыр аргалыг. База чүгө шыдажыр эвес, харын ону алып шыдаар аргалыг болуп турар» деп эш Сталин чугаалаан.

Европада ийн дугаар фронт черле ажалтынар, чүгө дээрге ол бистин эвилелчилеринисе бистен эезиш эвес херек деп эш Сталин быжык бузурелин илеткелнге илереткен.

АКШ-тын болгаш Англиянын чатырыкчы бөлүктери ийн дугаар фронтун ажалдар талазы-биле боттарынын хүлээлгелерин Совет Эвилелин дузаламчы дугайында чүл-чүрүшкүн-биле солугурун орадала-жып турганнар. Бо талазы-биле эш Сталинниң 1952 чылдың октябрыда чораван.

Институттун чоруткан коллективни күш-ажылга кызымак, органиастыг чурум дүргүлгелги болган. Ажалды уелеринде кижнн буру-ле нормазын ажыр хөйүн, шынарлыг кылып бугдүрериче демисекип турган. Стар тус-бүрү арзында социалисттик чарыш өзүгээр ажалдап турган.

бижээни болза: «Немец-фашисттик шериглерниң кол күштерин бодунче тыртышаан Совет Эвилелинниң эвилелчилерге көргүзүп турар дузаламчыныга деннээрге Совет Эвилелинне эвилелчилерин дузаламчыныс ам дээрзинде биче түнөөлүг болуп турар».

АКШ болгаш Англия ийн дугаар фронтуну, Совет Армиянын улуг тилекегелериниң сөөлүндө, кажан СССР гитлерлиг Германияны боду чаксаан басып шыдаар болгаш Европаны фашисттик даралдан хостап шыдаар деп чүгө билдингир апарганда чүгө 1944 чылда ажит-каннар.

1942 чылдың күзүнүнү сүртенчиг хуштеринде, бистин Төрөөн чуртувустун амьдыралынын төвүнче чаз шаап кирип турган фашисттик араатаннарны калчаалыг согушкунуң Кызыл Армия чижек чок маалдырлыг чорук-биле ойтур шаап турда эш Сталин совет шериглерин Сталинград районунга удуру шавар халдаашкынын генийлиг планын боттандырып демделеп турган. 1942 чылдың ноябрь 7-де дужааланган эш Сталин демир дег сагылга-чүрүну быжыглаар, дайыны өөргөдиги сайырадыр боттарынын турружун быжык камгалаар, дайынын бурунгаар шимчелтес болгаш ажаа өлүмүг согушкуну шудургу болгаш кызымак белеткээр дугайында дайыныларын кыйгырган. «Кызыл Армиянын чаа-чаа согушкунарынын күжүн дайынын билди көөр хуну ырак эвес. Бистин кудумчувуска байырал база болур» — деп эш Сталин бижээш.

Ол өстөр дайынын тилдээри чок деп чүвени бузуретпашаан, дайыны бүрүзүнү, совет кижн бүрүзүнү меделеринче ханызы-биле синигип турган.

Сталинчи айтышыкыны күсөтпашаан, совет шериглер шавар халдаашкыне шилчөөн болгаш дайын чорудушкунунуң үезинге үндөзүн эргиденин тургусушкан, маалдырлыг тулачушкунарын үш айларынын—1942 чылдың ноябрыдан 1943 чылдың февралыга чедир фашисттик эжелекчилерге элээн каш өлүмүг согушкунарын таварыштырган. Сталинград чаныга болган эң улуг тулачушкунга 330 муң немец-фашисттик армиянын бир кезээ чок кылдыган болгаш бир кезээ туттурган турган. Дайынын Совет чурттан массалыг үндүр сывыраы эгелээш.

Сталинчи даштыкы политиканын делегейин ийн дугаар дайынын чылдарында улуг алдар-хавыязы болза, итали-герман коалициянын айылааны болгаш фашисттик агрессорларга удуру ийити демселге СССР, Англия, АКШ болгаш өске-да капиталисттик күрүндөр-биле катышканы антигитлерлиг коалицияны тургусканы болур. Ол коалицияны тургузарын болгаш быжыглаарып моондактан турган АКШ-тың болгаш Англиянын чатырыкчы бөлүктөрүнн антисоветчи сүлчээзи турва-даа, ол коалиция дайын сөөлүгө чедир туруп калган. Ону болза, капиталисттик чурттарын удуру Совет Эвилелинге, оон фашисттик эжелекчилерге удуру демиселинге шиптирлеп деткимче көргүзөрин боттарынын чакаткырындан нееп турганы-биле камыктын мурунда тайылбырлаар.

Октябрьның социалистик Улуг революциясының 25 чыл оюнун дугайында илеткелге эш Сталин анти-гитлерлиг коалициянын хостакчы соругазын эи-не тодаргайы-биле мунчаар көргүскөн: «...раса оизлаашкынын чок кылары; напийларны дег эргелин болгаш оларны чурт девискээринге дээр болбазы; куландыргар нацияларны хостактары болгаш оларнын хамаарышпас эргелерин катап тургузары; нация бурзувунуң бодуну күзелин өзүгээр тургустунар эргедип; айымылга таварышкан нацияларга эконом талазы-биле дузалажыры болгаш оларнын материалдыг чаагай амьдыралын чедип алыр херээнге дүгүм дуза көргүзөри; демократтыг хостакларын катап тургузары; гитлерлиг өзү-чүрүмүн чок кылары болур-дур».

Совет улустун фашисттик агрессорларга удуру Ада-чурттуң Улуг дайынын чөптөгү хостакчы характерин илереткен ол программа болза, фашисттик кичиничи адаанга таварышкан Европаның бүгү удустарынын чогум күзелин болгаш идеялин

харылаан болгаш олар ону эи-не ийзи-биле деткээр.

Фашисттик агрессорларын тиг-дээринге шиптирлиг ролду ойнаан Совет Эвилели бодунга хүлээп алганы бүгү-делегей талазы-биле хүлээлгелерге сөөлүгө чедир шилчичи бооп артышаан, сталинчы программаны дайын үезинде-даа, дайын сөөлүндө чылдарда-даа шынгын болгаш шудургу боттандырып турган.

АКШ-тын болгаш Англиянын чатырыкчы бөлүктери өске шугуну чорудуп турганнар. Олар дайын үезинде боттарынын эвилелчи хүлээлгезин каржызы-биле үрээшпир, а дайын сөөлүндө бүгү делегей талазы-биле дугуржулгаларын үзериин оорунче, СССР-ге болгаш удуру демократиянын чурттарына удуру дайын белеткелерин оорунче кирген. Ам, АКШ-тын империалисттик делегейге тергидээрин бодавышаан, Совет Эвилелинге удуру агрессиин блоктары күштүү-биле катыштырып турарлар, бистин Төрөөн чуртувустун кызыгарларынын чогуула турар ызы-бүрү чурттарда шериг базаларын тургузуп турарлар, чок кызыгарыга миллион-миллион кижидерин амыы барган делегейин ийн дугаар дайынын ийн одагаларын катап тургусушкан, Барын Германия биле Японияны катап боо-чөпсөткөл турар-дыр. Корейниң Улус-Демократтыг Республиказынче АКШ-тын халдааны болза, американын блоктун агрессии дайыны белеткээрден агрессиянын дорт актызын шилчээни ол болган.

«Америк империализм ам чүгө агрессор болуп турар эвес, харын хосталганы кайы бодунуң-ла арталыг чер бүгүдөзүгө боой тулар болгаш фашизмни өстүрөрин орада-дажып турар делегей жандармы болу берген» — деп эш Г. М. Маленков партиянын XIX съездинде илеткелинге чугаалаан.

Код агрессии күрүнө—Американын Катышкан Штаттарына удуруч кан делегей реакциянын кара күштерин белеткеп турары чаа дайынын айымылыга удуру тайбынын улуг тук тулачузу күчүлүг Совет Эвилелинге баштаган бүгү чурттарын улустары, бүгү депшигелиг кижн төрөлчөтөн көдүрүп турар.

Совет улустун болгаш оон Чөпсөктүг Күштериниң фашисттик Германияга удуру дайына соругазын эш Сталин 1942 чылдың ноябрь 6-да илеткелинге эи-не тодаргайы-биле көрүскөн.

Бодунуң төрөөн партиязынга удуручтан совет улус улуг Сталинчи генийлиг баш удуру айтышыкынын күсөтпашаан, гитлержи эжелекчилерин чыла шакпан.

Партиянын XIX съездинде бодунуң төөгүлүг чугаазына эш Сталинчи айтыканы болза, даштыкынын эки-дүмнө партияларынын идеялин бистин партия бузуреткен, «...ылангыя делегейин ийги дайынын үезинде Совет Эвилели немец болгаш япон фашист күчүргектери чыла шакпан, Европаның болгаш Азиянын улустарын фашисттик кулдангынын айымылыдан адырып канда бистин партияныс ол идеяди ыпшыктырган деп бодап тур мен».

Ада-чурттуң Улуг дайынына совет интилед тургузуу, совет күрүнө тургузуу тилээш, совет чөпсөктүг күштер тилээш.

Дерткү (дайын сөөлүндөгү бири) беш чыл планынын чединикиниң күсөлдөзүн хандырганы коммунисттик партиянын организациякы улуг ролу болгаш массаларнын чогаадыкчы инициативазынын улуг калбарылагы дайын сөөлүндөгү чылдарда чаа күш-биле көзүлгөн. Бистин чуртувусе дайынын таварыштырган аар балдыгарын кыска хуусаада экирген, экономиканын болгаш культураны күчүлүг көдүрүшкүнү, коммунисттик тургузушкунуң сталинчи программаны күсөлдөрүнө иле улуг чединикини чедип алган.

СССР-ниң хөгжүдөзүнүн бөдкү беш чыл планынын талазы-биле партиянын XIX съездинин директиваларын совет кижилер аажок улуг көдүрүшкүн-биле учурашканыр. Ол планын амьдыралга боттандыраы социализмден коммунизмге хөгжүүрүнү оруунга бурунгаар улуг базым болур.

И. ГРИГОРЬЕВ.

Чер-черде политчырыдышыкынар

Баштайгы хуннерниң түнели

Коммунистерин, совет интеллигентилерин болгаш партия кижигүнү эвес калбак массаларнын марксизм-ленинчи өөредилгезинче коммунисттик партия кезээде улуг кичээгин салып келген. Социализмден коммунизмге шилчелгенин үезинде коммунисттик кижизилгенин ажалы бири чергенин соругазы болуп турар. Совет кижилерин билги меделериниң бедик болур чоруу ажал-агыга оларнын улуг чединикиннерлиг болурун хандырып турар. Марксизм-ленинчи теорияны өөренип шилчээли алырынга бүгү-ле таарымчалыг байдалдарын коммунисттик партия тургузуп берген.

Каа-Хем районун партия органиастаары эрткен чылын партия чырыдышыкынын системазын өөредилгени бедик түнелдер-биле дооскан. 1952—1953 өөредилге чылдарында Каа-Хем районда партиянын кезээки школазы, ВКП(б)-ниң төөгүзүн өөренир 14 бөлүмнөр, оон иштинде 4 бөлүм бедикте хевирин, И. В. Сталинниң долчу биографиязын өөренир 14 бөлүмнөр болгаш 14 политшколалар база бижик билбес болган биче билер чорукту узуткаарыны 8 бөлүмнери ажалдап эгелээш. Марксизм-ленинизмниң теориязын районун партия, совет активчилеринден 42 кижн бот-кичээл-биле өөренип турар. Бо өөредилге чылында партия чырыдышыкынын системазында коммунистер болгаш партия кижигүнү эвес активчилер 600 ажыг кижн хаара туттуңган. КПСС райкомун партия чырыдышыкынын системазын башкалар пропагандист кадрларны четчир саныны-биле өөредип белеткеш. Пропагандисттерин хөй нуруузу дээди болгаш дооспаң дээди база ортумак эртемниң кижилер болуп турар.

Районун партия чырыдышыкынын системазын өөредилге чылы октябрьның 15-те органиастыг эгелээш. Ылангыя «ВКП(б) төөгүзүн долчу кураун» өөренир бөлүмнере Мелведевканын чеди чыл иколазында (пропагандиз эш тумак школазында (пропагандиз эш Бронников), Сарыг-Септин ортумак школазында (пропагандиз эш Ярославцев) бөлүмнөр; И. В. Сталинниң долчу биографиязын өөренир бөлүмнөрдөн «Ленинчи орук» колхозта (пропагандиз эштер Синтикин биле Шыдыраа), «Октябрь 30 чыл ою» колхозта (пропагандиз эш Поляков) бөлүмнөр өөредилгени баштайгы кичээлдерин органиастыг, бедик идея денкегел эрттиргенер. Район төүндө партиянын кезээки школазы бодуну өөредилгенин база органиастыг эгелээш. Дынакчыларын хөй нуруузу кичээлдерге идеякелди чыгып кээп, эки белеткелди болуп турарлар. Ылангыя дынакчылар: Шумов, Семенов, Лопсан.

Н. ЧИЧИНИН.

Чаа-Хөл районда партия өөредилгези

Чаа-Хөл районун партия органиастаары партия чырыдышыкынын системазын чаа өөредилге чылын эгелээринге белеткел ажалдарын чединикин чоруткан. Партия чырыдышыкынын системазын айтышкы адырларынга өөренир дынакчыларын оларны кая өөренир дугайында күзелин болгаш билинч дөңгөлөн барымдаалап турган, хуваап тургускан. Ам районда партиянын кезээки школазы «ВКП(б) төөгүзүн долчу кураун» өөренир бири болгаш ийги чылдын 10 бөлүмнери, ВКП(б) төөгүзү өөренир бедикте хевирин 2 бөлүмнери, 10 политшколалар ажалдап турар. Марксизм-ленинизмниң теориязын партия, советниң 44 активчилери бот-кичээл-биле өөренир. Партия чырыдышыкынын системазын башкылар

28 пропагандист кадрларын шилчээш өөредип белеткеш болгаш боттары өөренип турарларга дузалаар 7 консултантыларын тургускан, КПСС райкомунун бюрону оларны бадылаан.

Районун партия чырыдышыкынын системазын өөредилге октябрьның 15-те органиастыг эгелээш. Өөредилгени программа өзүгээр эгелеп кирипкен. «Бурунгаар», Молотов аттыг колхозтарда эштер Даржай, Сундуй олар пропагандисттэн «ВКП(б) төөгүзүн долчу кураун» өөренир бөлүмнөр, Сталин аттыг колхозта эш Олуштай пропагандисттен политшкола, район төүндө партиянын кезээки школазы баштайгы кичээлдерин органиастыг, бедик идея денкегел эрттирген.

Д. КҮНЗҮН.

Колхозта агитколлективтең ажалы

Улуг-Хем районун Хайраканда Мичурин аттыг көдээ ажал-агыг артелиде партия эге органиастыгы (секретары эш Баазан) агитколлективтең ажалын эки удуртуп турар. Агитколлективтең ай санында чорудар ажалынын планын кылып, ол план өзүгээр агитация ажалын органиастаап турар. Агитаторларын дуржулга солтур хуралдарын чорудуп, агитаторларын ажалынын түнелин чугаалажып, четпестерин узуткаарына хамаарышкан хемчелерин ап турар.

Чокта чаа партия эге органиастыгы агитаторларын хуралын эрттирген. Ол хуралга мал чеми белеткээрин болгаш дүжүт ажаап алышыкынын, күрүнөге тараа белеткелиниң үезинде агитаторларын чоруткан ажалынын түнелин чугаалашкан болгаш база партиянын

XIX съездинин материалдарын чоңга таныштарынын талазы-биле агитаторларын соругаларынын дугайында айтырларын чугаалашкан.

Агитколлективтең 14 агитаторлары күсү кампания ажалдарын үезинде колхозчулар ортузунга агитмассалыг ажалды дыка эки чорудуп келген. Колхозчу ажал-ишчилерин ортузунга агитмассалыг ажалды экижиткенин түнелинде колхоз бугдүрүлгезинге колхозчуларын идеякелди чоруу бедээш. Колхоз күрүнөге тараа дужаар планын сентябрының 9-та-ла 137,2 хуу күсеткен. Мал кыштагыдышыкына белеткелче, туудуп планын күсөлдөрүнчө бүгү колхозчуларын күжүн органиастаап турар.

С. ДАДАР-ООЛ.

Студентилер дөрт чүс трудоденьнерни ажалдаан

Кызылда башкы институтунун физика-математика факультетинин студентилер Тадылда «Чаа орук» келжостун дүжүт алышыкынынга 18 хонукта эки ажалдааннар. Бо чылдын октябрьның 16—29 хүнеринде уламчылаан ол шөф ажалын институтун башкылары В. Т. Гривля, К. А. Генералов олар удуртуп

нап. Ажал-ишке ынакшылдыг ол бүгү хемчелерин түнелде институтун бригадазы 32 га кызылтас шөлүнүң кестинген спонтарын сөөртүп сарваттаан. Ол ыпшап 16 га көктаранын ушкан дүжүдүн база көдүргенер.

Ол үш ажал хуннеринде норма-

зын үргүчү 150 хуудан ажыр күсөлдүн турган органиастык хөй илээш. Ылангыя Луканов—22,79, Петршова—20,35, Бичелдей болгаш Осипова олар—19-19 трудоденьнерни түс-түс ажалдааннар. Бригада иштин-биле 400 трудоденьнерни ажалдап берген.

Б. ШАКТАР-ООЛ.

СОВЕТ СОЦИАЛ СТРАХОВАНИЕ

Совет тургузуг

Хандагайты суму Советиниң организас-массалыг ажылы экижээн

Ажылчы чоннар бодунун Төрөөн чуртунун бүгү байлаанын тээлдүг ээлери болуп турар совет чуртка чурттаары болгаш амырларын улуг аас-кежик. Олар келер үенин тургузучулары, социалистик күрүненин күчүзүнүн болгаш ала-арынын тургузучулары деп чүвени боттары бил турарлар.

Национал орулганы таарыштыр үлээри ССРЭ-нин ажылчы чоннарын чыраагай байдалынын чайгалыш чок өзүлдезинин тодаргай херечизи болуп турар. Бистин чуртувуста бүгү национал орулганы улустун амырларын денделерине бедилерине, улус ажыл-агыйын хөгжүдериин болгаш күрүнени күчү-шылдаанын мөөн сонгаар бажыларынча улаңдырган. Ол орулганы дыка хөй кезини ажылчы чоннарын социал страхованиенин херектелине чыраагай турар.

Ажылчыларнын болгаш албан-хаакчыларнын социал страхованиенин талазы-биле дуздаламчыга болгаш төлөвирлерге, социал хандырылга талазы-биле пенсияга, санаторийлерге, дыштанылга бажынаарыга болгаш бичини уругларнын албан черлеринге халас болгаш чингелдеги пүткөккөр өрттөргө хөй уруглардык болгаш бот нелерге дуздаламчыга, халас медицина дуздаламчыга, өөрөдилеге болгаш мергежилди бедилеринге, өөреникчилерге стипендия кылдыр болгаш өске-даа төлөвирлер база чингелдер талазы-биле күрүнө чыл бүрүдө дыка хөй түнүк чыраагай турар. 1951 чылда ол сорулгаларга 125 миллиард рубльди чыраагай турган.

1927 чылда бирги америк ажылчы төлөвирлер-биле беседазынга эш Сталиннин чугаалааны болза: «...Бисте ажылчылар үлетпүрүнү бүгү адырларын талазы-биле, апаз ажыл төлөвиринин аңгыда, страхованине, амырларын экижидеринге, культурулг херектелиге болгаш өске-даа аныкта шалыңнын үштүн бирээзини немелде кылдыр база ап турар».

Бирги беш чыл планынын чылдарында социал страхованиенин чыраагай 10,4 миллиард рубль болган, ийини беш чыл планынын чылдарында 32,5 миллиард рубль болган. Дайын сөөлүндеги беш чыл планынын чылдарында (1946—1950 чылдарда) социал страхованиенин бюджетин, ажылчы, албан-хаакчыларга болгаш аларнын өг-бүлезинге көргүскөн эмнелге дуздаламчынын чыраагайды санавааска 80 миллиард рубль алып турар. Бо чылын ол 21,4 миллиард рубль четкен.

Совет социал страхованиенин делегейде эңне мураккап, капиталдык чурттарында социал страхованиенден үнденин биле ылгадык. Капиталистик чурттарнын хөй кезинде аарык болгаш инвалид талазы-биле, херэженин сааттыннын талазы-биле болгаш божаан сөөлүнде социал страхованине шуут чок. Американын Катишкан Штаттарында аарык болгаш инвалид талазы-биле страхованине шуут чок. Билда ажылчылар болгаш албан-хаакчылар кыраанынын талазы-биле страховани амырлардан туржук, боттары ай шалыңнын 5 хуузу хире хемчээлдиг страхованине дадыры төлээр ужурулуг. Оон-биле кады Америкада эмнелге дуздаламчы болза, хууун болгаш аар өртөктик болур, ычангаш миллион-миллион адыы кижилер эмнелге дуздаламчызын ажылаар аргазы чок.

Совет Эвилелинде социал страхованини профессионал эвилелдери чорууду турар. Фабрикаларда, заводтарда, албан черлеринде миллион беш чүс мун ажык профэвилел активтери ол херектин дугайында хүн-бүрүдө сагыш салып турарлар. Фабрикаларнын, заводтарнын чанында месткомнарда страхованине чөвүлелдери, профэвилелдин комитеттеринин цехтерде комиссиялары түр ажыл кылып албас апарганда, сааттын болгаш божаанын дугайында дуздаламчы төлээри, ажилдап турар инвалидтерге пенсия төлээри дээр ышкаш айтырларын калбак активке даянып алгаш боттары шийтирлеп турар.

Ярославскин «Красный Перекоп» деп пөстаавы комбинатынын херэженин ажылчылары боттарынын социал страхованиенин чөвүлели «миллионер» деп адааннар. Шынап-ла оон бюджетти чүткө эрткен чылын 5 717, 250 рубль болган. Ичварда социал страхованиенин чөвүлели санаторийлер болгаш дыштанылга бажынаарыча 1292 ажылчыларын болгаш албан-хаакчыларын чоруткан. Комбинаттын ажылчыларын дыштанылгазын болгаш санаторийге

эмнелгезин организастарына фабрика комитеди социал страхованиенин хөргенинден 594.335 рубльди чыраагай, эмнелге чеминге 49.933 рубльди чыраагай. Сааттыг кижилерге болгаш божааннарга дуздаламчы кылдыр төлээни 1.049.209 рубль түнүг болган. Бичини уругларны божааны болгаш хемгерилгези-биле холбашкан чыраагай 45.180 рубль. Комбинаттын херэженин ажылчыларын уруглары—2170 школачыларнын чайгы дыштанылгазын чартык миллион хире рубльди чыраагай.

Ажылчыларнын болгаш албан-хаакчыларнын чайгы дыштанылгазын организастаар дугайында ажылчы чоннарын каданын дугайында совет күрүнө могаг чок сагыш салып турар. Профэвилелдерин санаторийлеринге болгаш чуртту дыштанылга бажынаарыга бо чылын ийи миллион сес чүс мун ажык кижилер боттарынын шөп-төөн эрттиргенин чугаалаарга-ла четчир.

Курорттарнын, санаторийлерин тудуунга болгаш калбарышкыныга ақшаландырышкын чыл бүрүдө өзүп турар. Чоокта чаа ВЦСПС-тин Кисловодскиде Пикет деп, Свердловск чоогунда Шарташ деп санаторийлерин, Горький, Новосибирск, Куйбышев болгаш өске-даа областтарда санаторийлерин ажылга дужааган. ВЦСПС-тин Одессада, Алуштыда, Феодосияда болгаш чуртту өске-даа черлеринде чаа санаторийлери дыштаныкчыларны бирги дугайында хүлээп алган. Автомобиль болгаш трактор үлетпүрүнү ажылчылар Кисловодскиде кайгамчыктык санаторийин алганнар. Ол калдыкшылга черин тудуурыга 15 миллион рубльди чыраагай. Металлургия үлээлинин Төп Комитедин чаа санаторий Мариупольда ажилдап эгелзэн.

Ие-херэжени болгаш бичини уруг бистин чуртта улуг сагыш салышкын-биле хүрээлеткен. Хөй уруглардык болгаш бот нелер күрүнө дуздаламчызы-биле хандырткын турар. Херэженин ажылчылар болгаш албан-хаакчылар херэженин жеруунун мурнунда 35 хонук божаанынын соонда 42 хонук шөлээ алып болгаш социал страхованиенин хөргенинден айнык ортумак шалыңын алып. ССРЭ-де бичини уругларнын албан черлеринин четкизи улуг болгаш үргүлчү өзүп турар.

Социал страхованиенин бюджетинден бичини уруглар хандырылгазынга дыка хөй түнүк үндүрүп турар. Дайын сөөлүндеги чылдарда профэвилелдери пионер лагерлеринге 17,5 миллион бичини уругларны чоруткан. Бо чылын пионер лагерлеринге ийи миллион чеди чүс бежен мун школачылар дыштанган. Социал страхованиенин хөргенинден классан дашкаар ажилга дыка хөй түнүк үндүрүп турар, ол ажылды пионерлерин мун ажык бажынаары болгаш ордулары анык техниктерин болгаш натуралисттерин 630 станциялары, 140 уруглар болгаш ойнаарак театрлары чорудуп турар.

Социал страхованиенин эң чугула участогу болза, күш-ажыл кылыр аргазын чидирген ажылчыларны болгаш албан-хаакчыларны хандырычы болур. Ийи-чангыс пенсионерлерге бесте инвалидтер бажынаарын болгаш назылап кыраанарнын бажынаарынын четкизин тургускан.

Москванын пөстаавы фабриказынын чеден сес харлыг пенсионери Р. Калугинанын чугаалап турары болза: «Мен бурунгу пөстаавчык, бөлүүн ажылчы хаан эрге-чагырга ның үезинде карангы бергедээшкениге болгаш базындырышкына таваржып чоран мен. Бис фабрикачыларны болгаш помешктерин дүжүргөн үеистен эгелзеш мези амырларым өөрүшкүлүг апарган... Бистин ам чуртгап турарымыс Петр Алексеев атты фабрика чанында назылап кыраан ажылчыларнын бажыны ышкаш ыдыг төрөөн чырык бажын амырларга, кандыг-даа чуртка турбаан болгаш туруп шыдаваас-даа турган».

Назылап кыраанын болгаш социал страхованиенин талазы-биле пенсияны күш-ажыл кылып шыдаарынын болгаш каданын байдалы хамаан чокка чогуур назыны болгаш күш-ажыл стажы четкенде бүгү ажылчыларга болгаш албан-хаакчыларга доктаадып турар. Чижээ, хөмүр даш, металлургия, химия үлетпүрүнү болгаш улус ажыл-агыйнын өске-даа чамдык адырларын ажылчыларынга болгаш ий

жер-техниктиг ажылдакчыларынга назылап кыраанын талазы-биле пенсияны чээрби чыл күш-ажыл стажы болгаш бежен хар четкенде төлөп бээр. Металлургия, хөмүр даш, нефть үлетпүрүнү ажылчыларынга болгаш албан-хаакчыларынга, харылаанын, демир-орук транспортуун ажылдакчыларынга назылап кыраанын талазы-биле пенсияны шалыңнын 50-ден 65 хуузу хемчээлдиг төлөп бээр. Ажилдаарын үргүлчүлөп турар бүгү пенсионерлер пенсияны ажыл төлөвиринден хамаан чокка ап олурар. Чижээ, «Калдыр болгаш маска» деп заводтун кан эзилдикчизи чоран амгы үш дугаар дуздаламчы Григорий Иванович Балакиров назылап кыраанынын талазы-биле пенсия кылдыр ай санында 451 рубльди ап турар. Оон аңгыда оон ортумак ажил төлөвирин айда 1350 рубль болуп турар. Мурнунда ол-ла заводтун мартен цехинин мастери чоран бригадир эш Казенкин назылап кыраанын дугайында пенсияны ай санында 525 рубль хемчээлдиг ап турар, оон аңгыда ай санында ажыл төлөвирин 1500 рубль чедип турар.

Назылап кыраанын болгаш инвалид болганын талазы-биле пенсия хандырылгазы-биле кады ССРЭ-де үр ажылдаанын дугайында пенсия база бар. Оун назылары болгаш каданын байдалы хамаан чокка бажыларга, эмчилерге, мал ажылынын ажилдакчыларынга болгаш өске-даа категориянын ажилдакчыларынга, бир эвес олар чогуур албанга 25-тен 30 чыл чедир ажилдаан болза, аларга доктаадып турар. Чижээ, бажыларга үр ажилдаанын дугайында пенсияны ажыл төлөвиринин 40 хуузу, зоотехниктерге болгаш мал эмнелгезинин ажилдакчыларынга 50 хуузу төлөп турар.

Оон аңгыда, улус ажыл-агыйнын эң чугула адырларын ажылчыларынга чазак тускай чингелдерин тургускан. Хөмүр даш үлетпүрүнө болгаш шахта тудуушкунуна чер алдынын ажылчыны болуп бир чыл ажык ажилдаан болза, дэг мастерлеринге, удурткучуларга болгаш инженер-техниктиг ажилдакчыларга үр ажилдааны дээр чылда алып шалыңнын 10-дан 30 хуу чедир хемчээлдиг чангыс угда бээр дуздаламчыны чыл бүрүдө берип турар. 1951 чылда чүткө «Ростовголь» деп комбинаттын шахтерлары үр ажилдааны дээр 75 миллион 500 мун рубль хемчээлдиг дуздаламчыны алганнар. Кемерово областын Осинскиде «Капитальная № 1» деп шахтанын дагылары 1951 чылда 7 миллион 200 мун рубльди алганнар. Ол түндө 4800 рубльди шахтер Толкачевка, 8400 рубльди хоочун дагжы, № 2 участоктун начальниги эш Сидоровка төлөп берген.

ССРЭ-нин хөгжүлдезинин бешки беш чыл планынын талазы-биле партиянын XIX съездинин директивалары ажылчыларнын болгаш албан-хаакчыларнын социал страхованиенин, база ол ышкаш чоңун эмнелге хандырылгазын мөөн сонгаар экижидерин тодаргайлап турар.

Социал страхованиени ақшаландырырын 1950 чыл-биле денээрге 30 хуу хире улгатырын көргөн. Эмнелгерлерге оруннар санын 20 хуу даң өзөш эвес, санаторийлерге дыштаныр улустар санын 15 хуу хире, дыштанылга бажынаарына 30 хуу, уруглар яслилеринге 20 хуу, уруглар садныга 40 хуу улгатыргаш эмнелгерлерин, санаторийлерин, диспансерлерин, дыштанылга бажынаарынын, уруглар яслилерин болгаш уруглар садтарынын четкилерин оон-даа артык калбарырын төлөвилзэн.

Чоңун чыраагай чоруу, оон материалдык чыраагай байдалын болгаш культурулг денеленин өзүлдези болза, коммунисттик партиянын совет чазактын, улуг Сталиннин кол сагыш салышкыны болуп турар. Бистин чурттуг ажылчыларны болгаш албан-хаакчыларны маандырыгы күш-ажылы-биле социал листин Төрөөн чуртунун байлаан көвүдөдип, оон күчү-шылдаанын быжылгап турар кижилерин дугайында ада сагыш салышкынын илерээшкенин социал страхованиенден көрүп турарлар.

Л. СОЛОВЬЕВ,

ВЦСПС-тин секретары.

Өдүр районун Хандагайты суму Советинин организас-массалыг ажылы 1950—1951 чылдарда районун сумуларын эң-не багай ажылды Совети турган болза, 1952 чылдын 9 айларынын дургузулда ол суму Советинин организас-массалыг ажылдары районун өске суму Советтеринге бодаларга элзэн бедик денелде тургустунган. Суму Советинин сессиязын 8 катал чыылдырып, ол сессияларга сумунун ажыл-агый, культура тургузушкунунун 18 айтырыгларын чугаалаадык көргөн.

Суму Советинин сессияларына үш доктаамал коммиссияларнын даргаларын илеткелерин дыйнап чугаалаашкан. Советтин депутаттарын доттатарын сонгуурга округтарын сонгуучу чынаарына 5 депутаттар отчёттарын бергилзэн.

Хандагайты суму Совети организас-массалыг ажилдарын экижидип, ажылчы чоннарын хуралдарын 19 удаа эрттирген. Ол хуралдарга сумунун даалгалык планарын хуусаа бетинде чедишкенин күүселдирини эң чугула сорулгаларын шийт

пирлеп турганынын түнелелинде суму Советинин ажил-агый, культура тургузушкунунун ооналгалыг планары күүсетинген.

Сумуда «Коммунизмче орук» колхоз мал өстүреринин планын малдын чузун аайы-биле ажык күүсеткен. Сумуда мал кыштагладышкынынын белеткелн организастыг чоруп турар. Колхоз 114 кажааларын септелгезин дооскан. Шээр малдын 52 кажааларын белеткелн болгаш чаш малдарга 88 кажааларын туруш байдалына таарыштыр туткан.

Суму Совети бодунун ажил-чорудугазына Советтин агитас-массалыг ажылын күштелдирин турар. Колхозчу тараачынаарга болгаш сумунун чоңунун иштинге лекция, илеткелдерин 3832 кижиге 92 удаа чоруткан.

«Коммунизмче орук» колхоз сентябрь 21-де күрүнөгө дужаар тараа планын күүсеткен. Колхоз күрүнөгө эйт, дүк дужаар планын чедишкенин чоруткан. Ол ышкаш хуу ажыл-агыйлар база күрүнөгө дужаар ооналгаларын күүсеткен. Суму Советинин

Чер-чер Советтеринин организас-массалыг ажылын бедик денелге тургузар

Ажыл-агый болгаш культура тургузушкунунун талазы-биле чер-чер Советтеринин мурнунда салдынып турар улуг сорулгаларын чедишкенин күүселдирин Советтеринин организас-массалыг ажылынын бедик денелелинде, аларнын массалары-биле доктаамал харылаазындан шуут хамааржыр.

Билды турбуже, бистин областа чамдык чер-чер Советтеринин даргалары Советтеринин организас-массалыг ажылын сандардады, аларнын массалары-биле харылаазыныч кичээлге салбайн турар.

Чөөн-Хемчик районун Чыргакы суму Совети бо чылдын эгезинден бээр Советтин элчегелиг сессияларын чүткө ийи катал чыылдырган. Суму Советинин даргазы, партия кижигуну эш Шагдыр кандыг-даа инициатива чокка ажилдап турар болгаш ол ийи сессияларын чүткө бээр ормалдаалар, райкүүскомунун, сургаачыларнын киржилгези-биле эрттирген.

Советтин депутаттары-биле ажыл

кылбас, сонгуучулар мурунуга аларнын өтчөдүн организаставайн турар. Суму Советинин даргазы эш Шагдыр колхозту удуртуруп, чурттагыч чон аразына культурамассалыг, гайдыр болгаш ажылын организастаарын соксааткан.

Суму Советинин организас-массалыг ажылы бо хире баксыраан турда, ажылчы чоннар депутаттарынын Чөөн-Хемчик райкүүскому чуну көрүп турары деп чүвени эш Бора-Көже билзэн.

Бижикчилер эштер Х. Борбай-оол, Д. Сюрюн-оол аларнын бижип турары болза, Сүт-Хөл районун Алдан-Маадыр суму Совети девискээр-даа ажил-чорудуга-даа талазы-биле районда улуг Совет болуп турар. Мурунуда турган Хелчүктүк болгаш Улуг-Алаак Советтери ында кытышкан. Суму Советинин девискээринде Калинин аттыг, Жданов аттыг ийи улгатыр кытышкан колхозтар, 3 эге школар болгаш өске-даа албан черлери бар. Колхозтарны болгаш ол албан организация черлери

ди саң-хөө планарын: бот-онаалга чыылдазын, көдээ ажил-агый үндүрүүн күүсеткен.

Колхоз чуртталганын 12 бажынаарын тудуун доозуп, ажылга кийрген. Культура-амырлардык тудугларын планын 200 хуу күүсеткен.

Сумуда улуг назылыг чоңун бижик өөрөдилгезинин 6 бөлүмнерин организастап тургускан. олар бижик билбес 17 кижилерин билир кылдыр өөрөдип алган.

Хандагайты суму Советинин организас-массалыг ажилдарын эң түнелдиг болганы-биле ол суму Совети районун көдээ суму Советтеринин социалистик чыраажынын III кварталда тинлекчизи болган. Райкүүскомунун октябрь 15-те хуралында Хандагайты суму Советинин райкүүскомунун суму Советтеринин аразына ийилчир Кызыл тууган Саглы суму Советинден алгаш, Хандагайты суму Советинге тысыры-биле тускай шийтирин үндүргөн.

Д. ШАГДЫР.

Байырлалга концерт белеткелн

Октябрьнын социалистик Улуг революциянын 35 чыл оюн совет кижилер кандыг бир чедишкенин-биле демделгезин күзеп турар. Чамдыктары бугурулууге күш-ажылчы чедишкенин-биле, чамдыктары бедик шынарлыг өөрөдилге-биле, а бир чамдыктары чогаалчык ажыл-биле ужуражыксаар.

Кызылдын автотранспорт контролынын ажилдакчылары, инженер-техниктиг ажилдакчылары ол төгүлүг хүнүн күш-ажылчы бедик көргүзүлгө-биле демделгезинден аңгыда, коллективке бот-тывынгыр уран-чүлдүк көргүзүүн база организастаар дээр хынамчалыг белеткелди чорудуп турарлар.

Контранын клубу кезээни-не хөгүлү байдал-биле долдунуп, ында ийити ырынын, шийинин, танцынын база хылдыг хөгжүмүн бөлүмнери амыр-соксаал чогу-биле ажилдап, хөй яныз программалыг концертти белеткеп турар.

Бөлүмнерин белеткелн сөөлүгү хүнерде оңа күженишкенин-биле чоруп турар. Бөлүмнер киржикчилерин аразында кандыг талант чок дээр! Деткир болза, уран-чүлдүк кандыг-даа нарын хевирлерин илдик чок күүселди шылаар кижилер улам-на тытып үнүп турар.

План килдизинин начальниги М. Татарчук ап көрөзлө. Ол ший бөлүгүн удуртуп, оон кичээлдерин кончук сонурганчыг болгаш билдирин-биле эрттирп турар. Бөлүгүнүн ажылында эңки бугурулгечилер хаара туттунган. Ыры бөлүүн септелге бригаданын бригадирин, комсомолчу Баяв удуртуп турар.

Нинти ыры бөлүгүнүн программасы яныз-бүрү: улуг Сталинни дугайында совет улустун элзэн каш ырлары, коммунизмдин улуг тудуг

ларынын, тайбың дээр демиселдин дугайында совет композиторларнын ырлары, база совет аныктаринин лириктиг ырлары дээр өске-даа. Стахановчу-токар Осеров коллективте эңки танцор болуп, бодунун ташы бөлүк-биле ол хөйүн болгаш чангыс-чангыс кижилерин таныш көргүзүлгө-биле белеткеп турар. Бөлүктүн программасында орус улустун пляскалары, ырлашышаан күүселдир танцалар, база ССРЭ-нин тус-тус уаустарын национал танцалары бар.

Ший бөлүүнүн киржикчилери драматур Суходольскийни «Яды Лица» деп шийин көргүзөргө белеткенип турар. Оон тус-тус ролдарын ойнаар талазы-биле бөлүгүнүн киржикчилеринде В. Шемкина ышкаш оңа талантылыг кижилер бар.

Коллективтин бот-тывынгыр уран-чүлү көргүзүүн киржикчилеринде стахановчу-корпораториик Субычев хамыктын хөй көргүзүлгө-биле киржи, тус-тус бөлүмнерин күүселдирин шуптузун үзөп турар. Баян-дист Субычев музыкант эжи Шалавинин-биле кады күүселгеге бүрүчүлүгү бүгү музыкалыг үдөлгезин шуптузун харылаалар. Бичангаш олар бот-тывынгыр уран-чүлү коллективинин солдунмас үнелгик ойнакчылары болуп турар.

Мынчангаш уран тывыкты автотранспортчуларнын коллективке болуп байырыг хуралдын сөөлүндө көргүзөр концерттин программасын байлаакшылыг болгаш сонурганчыг-даа болур. Олар бодунун коллективинин мурнуга хөй яныз талантыларын көргүзүүн кылбышаан, байырлардын хүнүн уран арганым биче эвес чедишкенири-биле демделгээрлер.

А. ЛЕПЕШКИН.

Баштайгы авансыга тараа

Чөөн-Хемчик районун Чыргакыла «Коммунизмче орук» колхозтун ажил-ишчилери бо чылын колхозчу шөлдөрдөн бедик дүжүтү үндүрүп ап, баштайгы авансыга 120.200 центнер тарааны алганнар.

Колхозтун чыгычызы эш К. Кызыл-оол бодунун өг-бүлө-биле 940 күш-хүнүгө 2444 килограмм, М. Санчит-оол 789 күш-хүнүгө 2052

килограмм, Дамбаажык 875 күш-хүнүгө 2280 килограмм болгаш өске-даа колхозчулар хөй тарааны авансыга алганнар.

«Коммунизмче орук» колхозтун колхозчулары чыл төңүзүндө күшүн херинерге оон-даа хөй тарааны алырлар.

М. САИН.

Алган хүлээлгезин күүсеткен

Тожу районун төвү Тоора-Хем суурда турум кинонун ажылын экижидеринге оң кол механик кылдыр И. Сагалаковту кийрген. Техникага мергежилдик, чоңун культуразы дээр демиселчи оонашкан ажилына ак-сеткилик чоруун илетреткен.

Мурунку үелерде чоңун культураны негелдезин хандырып шыдавайн, орулга талазы-биле планын үргүлчү күүсетпейн турган турум кинонун ажилын И. Сагалаков кыска үенин иштинде экижидип шыдаан.

Сентябрьнын орулга планын 150 хуу күүселдирин хүлээнген, ол сорулганын 170 хуу чедирген. Кинонун көргүзүлгө-биле кандыг-даа садал чок аларган, шылары мурункузудала каш катал экижээн.

В. ҮЗЕК.

Келир чылдын дүжүдүнгө

Чөөн-Хемчик районун Чыргакыла «Коммунизмче орук» колхоз эки шынаарыг сортулуг үрезиндерин уруп ап эгелзэн.

Үрезин участоктарында план эзуугаар 80 тонна кызгалат, 15 тонна сула, 12 тонна чигетараа үрезиндерин арыгдаш, амбарлап алган. Үрезин уруушкуну ам-даа үргүлчүлөп турар.

К. БОРА-КӨЖЕ.

266 тонна үрезин

Барын-Хемчик районда «Красный пахарь» колхоз (даргазы эш С. Сендажи) үрезин участоктарынын ажаалдазын дооскаш, келир чылдын дүжүдүгүн үрезининге 150 тонна кызгалат, 56 тонна сула, 60 тонна арбай үрезиндерин белеткеп уруп алган.

Колхозта техниктиг болгаш тараа культуруларынын үрезин уруушкуну үргүлчүлөшүшөөн турар болгаш үрезин уруушкунун дүргөн доозары-биле колхозчулар шалыкын ажилдап турар.

М. САМУ.

УЛУС ДЕМОКРАТИЯЗЫНЫҢ ЧУРТТАРЫНДА

Кыдатта демир-орук тудушкуну

ПЕКИН. Сиңхуа агентиленин меделеп турары эзугаар алырга, Сонгу-Чөн Кыдатта 340 километр демир-орук оруунун эде чаартып тургузушкуну хуусаазындан бир ай эрте доозулган. Амгы үеде Линца-Чэндэ участкасында оруктун болгаш Цзиньжоу-Чэндэ демир-орук шугумунун чаарты тургузушкунун талазы-биле аждар дооступ турар. Удасас бо участка демир-орук шимчээшкени ажытынар. Эде чаартып турар участка оруу Жэхэ можунун девискээрин таварты эрттер. Жэхэ можунун чайгаар бүт-

кен бай курауларын ажылаарынын, чоннун материалдыг амыдыралынын денелин беддеринин сорулгазы-биле бо чылдыг март айда ол оруктун эде чаартылганынче улустун казаа кирген.

Демир-орук шимчээшкенин катап тургусканынын соонда Жэхэ можунун чонунун амыдырал денели бедил эгелен. Күрүне секторларында сатып турар үлетпур кылыгынын 21 хевирлеринин өрткерттери чыгээ.

(СЭТА).

Польшада көжүп чоруур тараачыннарга дузаламчы

ВАРШАВА. Польшанын барынын талакы черлеринде көжүп чоруур бичин черлг ортумак тараачыннарга Польша Улус Республиканын казаа улуг дузаламчыны көргүскен.

Сөөлгү 7 айларын дургузунда барынын талакы черлерге көжүп чорураан польша шеригден демобилизастатырган солдаттарнын болгаш көдээ тараачыннарын 10200 өг-бүлелери ол дузаламчыны алганнар деп меделеп турар. Бо саннардан

3132 өг-бүлө коьдан чоогунда, ажылдыг чаа бажычнарны алган, 472 өг-бүлө чер ажыл-агыйлыг бүдүрүлдө кооперативтеринге киргенер. А арканнары күрүнең көдээ ажыл-агый черлеринде ажылда кирген. Олар күрүнеден алган дедир эгитинмес чээли-биле боттарынга мал-маганын, көдээ ажыл-агый машиналарын болгаш өске-даа чүүлдерин сатып алганнар.

(СЭТА).

Румыниянын бүдүрүлдө эгелекчилеринин чедишкени

БУХАРЕСТ. Румыниянын үлетпур бүдүрүлгелеринге совет стажончуларын дуржулгаларын шингээди алганынын түнелинде ажылчы чоннарын чогаадыкчы эгелекчи чоруу улам-на калбарып турар. Бүдүрүлдө эгелекчилеринин шимчээшкени машина тудуунун үлетпүрүнүн бүдүрүлгелеринде калбарган. Эрткен чылын ажыл-агыйнын ол адырларында ажылчы чоннардан 2 муң

ажыг эгелекчи саналдар кирген. Ол саналдарны непереткеннин үлүүнөдө тос ажыг айларын дургузунда 17 миллион лей (акша) камиатынган.

Эгелекчилерге болгаш рационализаторжуларга улуг дузаламчыны улуг-улуг бүдүрүлгелеринин хэй нуруунда тургускан техниктиг кабинеттер көргүзүп турар.

(СЭТА).

Болгариянын улус ажыл-агыйнын чаа-чаа чедишкени

СОФИЯ. 1952 чылдын үшкү кварталында улус ажыл-агыйнын планынын күсүсөлдөзүнүн түнелдеринин дугайында күрүнең план комиссиязынын дыйнадынын Софияда парлаан.

Үлетпүр продукциязынын оон иштинде чер-чер болгаш кооперация үлетпүрүнүн продукциязынын хемчээли 1951 чылдын ол-ла үезинге деннээрге үшкү кварталдын дургузунда 17 хуу улгаткан.

Руда казып тыварынын, шой, ишкни кывышкынын шимчедикчилерин, трансформаторлар, электри моторлары, тракторнун болгаш анаа сеялкарлары, химиктиг уобренелерин бүдүрүлгелеринин планы үшкү кварталда дыка ажыр күсүсетинген. Чик болгаш аш-чем үлетпүрлеринин барааннарын хэй-хэй хевирлеринин, ылангыя трикотаж, торгу пестер, идик, макарон, колбаса болгаш чигир кылыгынын бүдүрүл-

дезинин планы база ажыр күсүсетинген.

Көдээ ажыл-агый улуг чедишкенин чедишкенин Тараа култураларынын болгаш тарымал тооруктуң дүжүдүн дыка кыска хуусаанын иштинде ажаап алган. Көдээ ажыл-агыйнын муриакчы техниканын ховуларга калбаа-биле ажылдап турган.

Үшкү кварталда бараан саарылганынын өзүлдөзүн үргүлчүлөп турган. Эрткен чылдын бо үезинге бо-даарга чонга саткан бараан дыка хэй болган. Ристин, чигирин, үнүш үзүнү, эйттин, мебельдин болгаш оонда өске барааннарын ажылдап улгаткан. Чонга дыка хэй пестү, мебельди садыглаан.

(СЭТА).

Корей Улус-Демократтыг Республикада өрткерттер чигелдези

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканын суурларында болгаш хоорайларында кооперативтин магазиндерде болгаш рыноктарда аш-чем өрткерттеринин чигелдезинин дугайын корей солуннар парлап турар.

Бо чылын ажылчы чоннарын амыдыралынын дыка экижээнин меделеп, «Минчу чосон» солунун бижээни: «Дайыннын берге байдалдары тура-даа, Корей Улус-Демократтыг Республиканын казаа кышкы үеде хоорайларын болгаш суурларын ажылчы чоннарын хандырылганын экижидеринче угданган элзэй хэй хемчеглерин бо чылын ап чоруткан. Чонун эң адым кезектери натуралдыг үндүрүг төлөрнинде болгаш чээп алган аш-чем чүдүн төлээринден хостатынган»

(СЭТА).

Тайбын камгалалынын Бүгү-япон Конгресинин ажытынганы

ТОКИО. Октябрь 31-де Токиога тайбын камгалалынын Бүгү-япон Конгресинин ажытынганы. Конгрессте Япониянын бүгү районнарын 500 кире төлээрлер кирип турар. Оларын аразында тайбын дээш сурагылг демиселчилер Икуо Ояма, Иситаро

Хирано, Кандзоро Янагида олар бар.

Азия болгаш Оожум океан чурттарынын тайбын талаакчыларынын Конгресинин түнелдеринин дугайында илеткелди октябрь 31-де Конгресс дыйнаан.

(СЭТА).

Иранда байдал

ТЕГЕРАН. «Кейхан» солунунун меделеп турарын эзугаар алырга, өөлгү үш айнын дургузунда мергилисейи эрге-чагыргалар 1-3 үн хире турган «Бесуе аянде» «Шахбаз» деп хагдынган солуннар иле кады үнүп турган 70 ажыг солуннарын Тегеранга үнерин хоруг-

даа. Октябрь 30-ден эгелээш полицейи эрге-чагыргалар «Бесуе аянде», «Шахбаз» болгаш өске чамдык демократтыг солуннар-биле кады чамдык солуннары типографчаларнын парлаарын хоругдан.

(СЭТА).

КНО-нун Кол Ассамблеязынын VII сессиясында

Политиктиг комитеттин хуралы

НЬЮ-ЙОРК. Политиктиг комитеттин октябрь 29-тагы хуралында «КНО-нун Корейны катыштырарын болгаш катап тургузарыннын талазы-биле комиссиязынын илеткелди» чугаалажып көөрү үргүлчүлэн. Хуралга ССРЭ-нин төлээрлеринин баштыны А. Я. Вышинский улуг чугаа кылган.

Кол Ассамблеянын амгы сессиясында чугаалажып турар эң чугула айтырыгынын бирээни болуп турар корей айтырыгынын талазы-биле Совет Эвилелинин төлээлекчизинин чугаа кылырын улуг сонургал-биле манай турган. Ачесонун кирип келгени америк резолюцияны деткип сөс алыр сөөлгү үш хушперия дургузунда төлээрлерден кым-даа күзөвөн дээринче америк парламента кичээнгей салып турар. Корейда чугаалажышкындарда америк команддалдын ээлеп турар туржун Азия болгаш Латин Америка чурттарынын төлээрлери деткивес деп чүвени төлээрлер билдиктеринин солуннар демдегеп турган.

Бир дугаар комитет бодунун хуралдарын Совет Эвилелинин төлээлекчизин чүве чугаалажык чедир үзүктелдирер ужурга таварышкан.

Ачесонун корей айтырыг талазы-биле үш шак дургузунда чугаазын тодаргай болгаш улуг кичээнгей биле сайгарган А. Я. Вышинскийнин чугаазы Нью-Йорк парламентазынын бешин билгинени-биле алырга, бүзүредиг түнелдерин кылган болгаш дөрт хире шак дургузунда үргүлчүлөн. Ук чугааны дыйнаар дээш келген кижилер зал сыншпас болган болгаш чугааны улуг кичээнгейлик дыйнаан болгаш төлээрлер база аалчылар үзүк чок адыш чаксаашкыны кылып турган. Дарганын маскажыгажынын сокташкынары-биле болгаш шудургу негеделер-биле адыш чаксаашкынын соксадир деп хуралдын дөргөзү бразил төлээ Муинизин хэй сонгы оралдажышкынары түнел чок болган.

Октябрьнын 30-де Политиктиг комитет «КНО-нун Корейны катыштырарын болгаш катап тургузарыннын талазы-биле комиссиязынын илеткелди» чугаалажып көөрүн үргүлчүлөн.

Корейда туттурган шериглерин дедир чандыраарын дугайында айтырыг талазы-биле Ачесонун бадыткалдарын сүзүктүү-биле эдерип, оон-биле кады Совет Эвилелинге уdur хол-мегечи халдаашкынарын кылган Колумбиянын төлээзи Сурдин соонда Англиянын төлээлекчизин Ллойд болгаш Франциянын төлээлекчизин Опнено олар чүве чугаалааннар.

Туттурган шериглерин чандыраарын дугайында айтырыг боттарынын кичээнгейин салбышан, Англия болгаш Франциянын төлээлекчилери болза, туттурган шериглерин дедир чанар эргези бүгү-делегей харылзааларына чүүлүг деп көрдүнгөн дүрүм болур дээринге уdur маргыжарын бодалааннар. Ол дүрүмүнү иштинде кандыг-бир «онзагайлаашкынар» дилеп тывар деп оралдашпышаан, олар чаа мансар ажыглап, чүүл-бүрү юридиктиг будудурушкуннарын дузазы-биле ол дүрүмүн утказын хажыдарын бодал турганнар.

Корейда дайынны доп-дөраан соксадырын болгаш корей айтырыгнын тайбын арга-биле шипилээринин англи улустун негеп турары-биле холбаштыр Англиянын чагырыкчы бөлүктөрүнүн дүвүрээнин англи төлээлекчизин чугаазынын аразын-дан илереп кээп турган. Ллойд бодунун чугаазын «көгүдүшкүнгө»

алыспас, база «хей-ниинин санал-оналынын кичээнгей салбас, а боттарынын чугаазын төлээрлерге чугаалаар» деп кыйгырылган эгелээни анаа эвес. Англи-америк блок «Корейда дайынны чогуур үезинде севунда дургузунда-даа уздырын күзөвейин турар» деп англи төлээлекчи, Ачесонун соон эдерип балыткап турган.

Бодунун чугаазына англи төлээ болза, туттурган шериглерин төрөөн чуртунче чандыраарын АКШ-тын ойталап турарын агартырын оралдашкан болгаш Корейда туттурган шериглерин америк команддалдын хангыг эзу-биле аажылап турарын чүүл-бүрү, аргалар-биле чагырып турган.

Паньмынчжонда чугаалажышкындарда дугуржулга чедишкени алындын айтырыгынын санааш, туттурган шериглерин дедир чандырап дугайында айтырыгынын талазы-биле дугуржулганы база-ла чедишкени ап болур дээр бузуурелин Ллойд илереткен. Билчазы-даа ол дедир чандырылганын «кол принципинин» талазы-биле «таарыштыр кылган дугуржулганын дугайында чугаа-даа туруп шыдапас» деп оон-биле кады меделгэн, ынчангаш Корейда америк команддалдын туружун деткени.

Корей айтырыгнын таарыштырарыннын талазы-биле комиссия тургузар дугайын ССРЭ-нин төлээрлеринин саналына удурлашып, Англиянын төлээлекчизин болза, ындыг комиссия «херек чок» дээр чылдак хап турган. Туттурган шериглерин дедир чандырап дугайында ССРЭ-нин туружу болгаш корей армиянын болгаш кыдат эки-турачыларын команддалынын бо айтырыг талазы-биле октябрь 3-теги саналдары «тодаргай эвес» ышкаш чүве-дир деп Ллойд бодунун чугаазынын төнчүзүгө меделгэн.

Корейда дайынны ийи талааларга «хүндүлөдиг байдалдар-биле» дүргөн доозарын Франциянын төлээлекчизин Опнено база-ла сөс кырынга меделеп негеп турган. Туттурган бүгү шериглерин дайын чорудулгаларыннын төнгөн соонда төрөөн чурттарынын чандыраарын көрүп турар Женева дугуржулгазынын чүүлүн Франциянын төлээлекчизин «чугаангыр» болгаш «ышкыш» чүүл деп билгинген, чүгө дээр, ол чүүл туттурган шериглерин уdur талаанын күш-биле туруп тургузарынче уdur болуп турар деп ол меделгэн. Билчазы-даа француз төлээ болза, Корейда «онза» байдалдар бар, ол байдалдар «ук дүрүмдөн ойталаарын агартып турар» деп бодалдарже о-ла дөраан кирип, ынчангаш туттурган шериглерин төрөөн чуртунче чандыраарын ойталап турар америк команддалдын туружун деткий берген.

Корей айтырыгнын тайбын арга-биле таарыштырарыннын талазы-биле комиссия тургузар дугайында ССРЭ-нин төлээрлеринин резолюциязынын төлөөлелинин дугайында чангыс-даа сөс чугаалавай, ол ону бар-ла шаа-биле оюп эртте берген.

Корейда туттурган шериглерин төрөөн чурттарынын дедир чандырап дугайында айтырыгга тодаргай болгаш элбекшидиг харылавын ССРЭ-нин төлээрлеринин баштычы А. Я. Вышинский бодунун октябрь 29-тагы чугаазына берген-даа болза, ол айтырыгнын талазы-биле ССРЭ-нин туружун «тайылбырларын» Англиянын төлээлекчизин-даа, ол ышкыш Франциянын төлээлекчизин-даа совет төлээрлерден дилеп турган.

(СЭТА).

ИРАКТА БАЙДАЛ

БЕИРУТ. Дамаск радиозунун дыйнадынын эзугаар алырга, Ирактын дөрт оппозициялыг партияларынын баштычылары Ирактын король канцеляриязына баргаш, чуртка элзэй хэй реформаларын чорударыннын дугайында негеделерин ашаа хүлээткен. Ирактын конституциязын корольдун эрге-чагыргазын кызыгарлаар кылдыр өскерттирип, дөрт сонгулдаларын киригеринге үндөзүлүшкү сөсүлдү хойлузун өскерттирип, чер талазы-биле хуу өңчүү кызыгарлаарын база черлерин тараачыннарын аразына хуваарын 1930 чылдын кулданкычы англи

ирак дугуржулгазын чок кылырын, даштыкы шериглерин чурттан үндүрүп болгаш «ортаакы чөөн чүк команддалы» дээр команддалдын империалистиг төлөөлелинге Ирактын киришпезин оппозициялыг партиялар негеп турар.

Бейрут радиозунун дамчыдып турары-биле алырга, чуртка реформалар чорудар дугайында сумени Ирактын регентини «кичээнгейге хүлээп алырынга белең» деп король канцеляриязынын начальниги оппозициялыг партиянын төлээлекчилеринге дыйнаткан.

(СЭТА).

Корейда болушкуннар

Корейнын Улустун армиязынын Кол команддалынын дыйнады

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканын Улустун армиязынын Кол команддалынын октябрь 30-де меделээни болза:

Эрткен хүнүн дургузунда Корейнын Улустун армиязынын кезектери биле кыдат улустун эки-турачылары төп фронтунун тус-тус участкаларына ол черлеринге уjur-дузалыг тулчушкуннарын чорударын үргүлчүлөн.

Октябрь 31-де америк агааржы дээрбечилер кандыг-даа шериг объектилерин чок тайбын пунктларын араатанзы-биле бомбалаан. Ол халдаашкынын түнелинде дыка хэй бичин урутлар, кырганнар болгаш херээженер өлгөн.

Зениттиг кезектер болгаш дайыннын самолеттарын келеп адар адыгы-ачылар дайыннын үш самолетдун андара аткан болгаш 6 самолетту үрей аткан.

(СЭТА).

Корейда интервенцияны соксадырын америк улус негеп турар

НЬЮ-ЙОРК. Ам болур президент сонгулдалары-биле холбаштыр америк парламента болза, сонгучуларын хөөнүнү дугайында язы-бүрү дыйнадыларын, ылангыя номчукчуларын чагааларын парлап турар. Тайбын дугайында айтырылгарга, бирги ээлчегде Корейда дайынны соксадырын дугайында айтырылгарга президент кандидаттарынын камааржылазын америк сонгучуларын улуг уjur-дузалыг деп көрүп турарын ол чагаалар херечилеп турар.

Ол материалдарын көргүзүп турары-биле алырга, америк сонгучуларын дыка хэй кезин Корейда дайыннын дүргөн доозурун, бүгү америк шериглерин АКШ-че элп келирин саналдап турар. «Юнайтед стейтс ныс энд уорлд рипорт» солун октябрь 24-теги номеринге парлаан редакциянын чүүлүнде мынча деп бижип турар: «Корейда дайын— ол дээрге эзулуг дайындыр... Армияны дыка хэй сангыг аныктарын келдирип турар, миллион-миллион анык болдар армияже келдиртирин айылынын адаанда турар. Дайын үндүрүлгенин көстүп көрбөөн бедик денелде чедирген. Амыдыралдын үези амгызын дег каян-даа ындыг бедик турбаан. Ол дайыннын төнери билдимейн турар. Бо дайынны билдире улуска бергедир...»

«Корейда дайынны доозары дээш бадылаашкындар» деп эгенич адында «Курьер джорнал» солун бир номчукчунун чагаазын парлаан, мында чугаалап турары болза: «Амгы үеде Вашингтон ай бүрүзүнде армияже 47 муң кишини келдиртип турар. Келир үе чүгө чангыс персонналыг— өлүрткенер болгаш хемдеп-көргөзгөн улам хэй болуру-улам-на аар үндүрүлгелер, акшанын үе чокталышкыны, амыдыралдын үезинин улам бедирин».

Ол чагаанын чанында өске бир чагаа парлаатынган, шериг албанында турар үш оолдарнын иези бир херээжен ында «дайындын аныктар турупкан» деп бижип турар. «Шериг албанын кижилер тайбынын күзөп турар деп, чангыс чүүл мырындай тодаргай» деп мында чугаалап турар. «Силерин штатынарын херээженнери сонгулда кампаниязын айтырылгарынын кайызын эчине чугула деп санап турары?» деп айтырыгын «Вашингтон пост» солунун редакциязы язы-бүрү штаттарын херээженнеринге салган.

Корейда дайындын херээженнерин хэй кезин дүвүрөп турар деп чүве ук айтырылгарга харылаарын парлаанындан көзүлгөн. Сан-Диегода (Калифорния штат) херээженнер клубтарынын федерациязынын бир килдизинин удурткучу Арта Кром ол айтырыгга харылавышаан, мынча деп бижээ: «Ылангыя шериглерин чорудуп турар чер болур мында, Сан-Диегода бис дайын дугайында улам-на хөй-биле бодал турар бис. Корейже чорудуп турар транспорттарын чүдүрүлгезин бис хун-бүрү көрүп турардыр бис...»

Джексон хоорайдан (Миссисипи штат) келген өске бир чагаада чугаалап турары: «Бистин херээженне»

(СЭТА).

ШЫДЫРАА

Херээженнеринин бүгү-делегей шыдыраа маргылдазында

Октябрь 31-де Совет Армиянын мурунку одурдага чоруп турарлар Төп Бажынын концерт залына Олар 6 сандан 5—5 саннарын ал-херээженнеринин бүгү-делегей шыдыраа маргылдазынын төндүр салбаан салышкынары болган.

Алдыгы салышкынын соонда совет шыдыраачылар Валентина Белова биле Елизавета Быкова олар

(СЭТА).

Харысалгалыг редакторнун ора-лакчызы Д. О. БЕГЗИ.